

V SICILIU je prišel v neko vas oddelok ameriške zamske čete. Vlani so jih gledali in vpraševali drug drugoga: "Kakini vojaki so pa to?" Pa se je eden domislil in rekel: "Kaj ne veste? To so Etiopci!" Vlani se se po tem "dognanju" hipoma razili in se poskrili.

Moskva se spet oglasila z željo za drugo fronto

KAKO SI RUSI PREDSTAVLJAJO "DRUGO FRONTO"? — CHURCHILL IN ROOSEVELT
V POMEMKU O SOVJETSKI ZAHTEVI. —
HITLERJEVA ZVEZDA TUDI ZATONILA

Rdeča armada zna zmagovati
tudi v poletju!

Dočim je bilo minule tedne ameriško časopisje posvečeno zgodji vesti iz Sicilije in deloma našim bojem na Pacifiku, se je vrnila prava, zares ogromna bitka, zgolj na vzhodni fronti.

Prvo ofenzivo na nji je pričela 5. julija Hitlerjeva armada. V dneh 6. dnehu je bila ustavljena in tej je sledila protofenziva rdeče armade, ki je koncem minulega tedna dosegla ogromen triumf z zavzemom mesta Orel. Naciji so ga imeli v oblasti vsekozi od poletja 1941, ko so trešili v Rusijo.

Severno od Orela so sovjetske čete vzele važno mesto Belgorod in zajele Harkov. Nad sto tisoč nemških vojakov je bilo ubitih od 5. julija pa do sedaj, pravi poročilo iz Moskve, kar nam lahko predstavi, da je bilo par sto tisoč ranjenih in da tudi sovjetske izgube niso majhne. V bitki na vsaki strani je bilo nad pol milijona mož. Sovjetsko vrhovno poveljstvo pravi, da so nemške čete na svojem umiku pušteli za sabo ogromne zaloge magncije, in pa da so sovjetski vojaki pokončali stotine nemških tankov in letal.

To je bila prva velika "poterna" zmaga rdeče armade, o kateri je Hitler leta 1941 in potem spet leta 1942 izjavil, da je za zmerom uničena in se nikdar več ne obnovi. Potem je izjavo popravil v toliko, da zna napadati samo pozimi, v poletju pa bežati.

Vprašanje druge fronte
Proti jeseni leta 1942 je šla

rdeči armadi jako trda. Stalin je smatral, da Amerika in Anglija ne vršita svoje obvezne, kakor bi jo morale, pa jima je skozi poročevalca Associated Press v Moskvi naslovil ostreno, da naj izvrši svoje zagotovo sodelovanja tako kot sta obljubila in "ob času".

A druge fronte vzličju temu ni bilo in v Rusiji se je sušljalo, kot se spet sedaj sušljia, da je namen Anglike in Amerike z njim zavlačevali toliko časa, da se Rusija, in z njo Nemčija vred, izčrpali, potem pa bodo udarile na kontinent angleške in ameriške čete ter si ga uredile po Churchill-Rooseveltovem načrtu, neozirajo se na Stalina.

Da so med njimi nesoglasja, ni nobena tajnost. To posebno poudarja Wendell Willkie, ki se boji, da bomo zapravili zmago, če se te tri vlade pravčasno ne sporazumejo. Tudi dobrovoljni politiki v Angliji to resnico dobro poznajo in pa liberalni žurnalisti v Zed. državah. In nedvomno prav tako tudi tisti, katerih edini smoter v tej vojni je ohraniti svet za kapitalizem. Ta nesoglasja niso dobra za bodoči mir, zato pač je toliko priporočil celo od konservativnih humanitarcev in politikov, da naj Washington, London in Moskva venovno poveljstvo pravi, da so nemške čete na svojem umiku pušteli za sabo ogromne zaloge magncije, in pa da so sovjetski vojaki pokončali stotine nemških tankov in letal.

Sedaj, ko se zdi, da vojna ne bo trajala tri leta, je pa zatočelo mnoge skrbi, kaj bo, če se ne reši problema grozče brezposelnosti dokler je že čas?

Za primera vzemimo državo Illinois. Ko bo vojnih naravnost (Nadaljevanje na 5. strani.)

Slovenci hočejo svobodo, zato se zanjo tudi bore!

Še nobenkrat v sedanji vojni se ni Slovencev imenovalo tolkokrat kot po padcu Mussolinija. Ni ga naroda, ki se bi mahoma toliko pognal za svojo svobodo, kakor so se Slovenci, čim so izvedeli, da je njihov krvnik službo izgubil in ga je drugi nasledil, v nadici, da dobi od zmagujočih velesil "časten mir" ...

Slovenci pod Italijo vedo, da kar Italija razume pod označbo "časten mir" je, da se nje ne zasede in da se ji pusti v zaplembi saj one kraje v Evropi, ki si jih prišteva za svoje po "zgodovinskem pravu".

To je predvsem slovensko ter hrvatsko Primorje. Gorica, Istra, Trst, Reka in Dalmacija.

Italija je vojno izgubila, a mešetari pa tako mogično, da se ji naj saj pusti, kar je "zgodovinsko njenino".

Primorski Slovenci in oni v "ljubljanski provinciji", pa vaščani iz Iga in barjanske Črne vasi so se ji sijajno upri ne šele sedaj, ko je očitno, da zavezniki zmagajo, temveč tudi takrat, ko je kazalo, da so poraženi.

Italija, zbita kot je že, ima mogočno zaslombu posebno v cerkevih krogih. A Slovenci, ki so živeli pod njo bodisi od prejšnje svetovne vojne, kakor tudi oni, ki si jih je podvrgla sedaj, v tej vojni, hočejo svobodo in žele, da se London in Washington tudi izrazita v tem smislu.

Nekak načrt ti dve velesili menda glede Slovencev vendarle imate. In ima ga nedvomno Rusija. Čemu se ne bi te tri velesile zedinile in Slovencem, Hrvatom in Srbom priznale pravico, kakor pravijo, da jo priznavajo vsem drugim narodom, v duhu načela, za kakšne se borimo? Slovenci na Primorskem in Hrvati v Istri riskirajo vse v borbi za svojo svobodo. Čemu bi jo jim mi ne obljubili že sedaj, ne se šele prerekali pri zeleni mizi, koliko naj Italija za svoja falotstva znova dobi?

Ali se kdo briga, kaj bo z delavci in pa z vojaki, ko bo vojne konec?

Zvezni kongres, trgovska komora in zveza industrialna na gornje vprašanje odgovarjajo, da naj se iniciativi za rešitev tega problema prepusti "privatni inicijativi". A trgovska komora in zveza industrialev se že obotavljati prevezeti odgovornost, kongres, ki je pozvan skrbeti za take stvari, pa se je do teh počitnih najrajše brigal kako omalovražiti ali pa onesposobiti socialne zakone in ob enem je sprejel postavko zoper organizirano delavstvo, pod pretezo boja proti premogarjem, kar v petih minutah.

Za povojno rekonstrukcijo ni še ničesar sklenil, ker se briga večina poslanec le kako ugonobiti še tiste ostanke socialne zakonodaje, ki so bili prejeti pod "new dealom" in ostali v veljavu.

Sedaj, ko se zdi, da vojna ne bo trajala tri leta, je pa zatočelo mnoge skrbi, kaj bo, če se ne reši problema grozče brezposelnosti dokler je že čas?

Za primera vzemimo državo Illinois. Ko bo vojnih naravnost (Nadaljevanje na 5. strani.)

Bili so časi, ko so ljudje v tej deželi misili, da je takozvan "črni trg" zgolj evropska "ustanova", sedaj pa je tudi razpoleten bolj kot v katerikoli drugi deželi na svetu. Vzrok je, ker se tu "legalnega" goljufanja ne smatra za zlončin, in pa če se v njemu vzlicitemu izstakne kaj nepostavljene, ima zatoženec vso priložnost, da se aferi izmazne s čimnijejo mogočo kaznijo, ali pa se ji — če ima dobre zvezne — popolnoma otme.

Minuli teden je bil v Washingtonu, D. C., že v tretjici v treh mesecih kaznovan, oziroma spoznan "krivim" neki re-

stavratev, ker je imel v ledenični že razpadajoče (gnijoče) meso in ga s potrebnimi kemikalijami "osdravil" ter serviral.

Cetrti globi mu je bila \$50. Čemu mu ne vzamejo licence? Zato ne, ker ima "zvezne"! V Washingtonu se je dogodilo vselej prenatpanosti prebivalstva in zaradi površne kontrole v javnih jedilnicah že toliko že želodčnih zastrupljen, da se bi oblast morala zganiti. Pa niti ne pomaga in vse se izgovarja na "black market". Tudi v vojaških taborih se tu pa tam dogodi takata površnost, ki pa ima v ozadju vsej

vzrok v tem, da je nekdo prodal živila, ki bi morala na "city dump" namesto v kuhi-

pravijo, da zato, ker živilsko kontrola v nji vodijo taki zvezni uradniki, ki so veliko bolj interesirani v spekulacije in s tem v bogatstvu, kot pa v konstituti odjemalcev, predvsem industrialnih delavcev, ki so v takih goljufijah najbolj prizadeti.

Včasi smo zamerili evropskim deželam, ker so verižnikom tako strogo stopile na prste, a tudi tu bo moralna vladstvo kaj več kot pa nam glede draginje nuditi le "vzpodbudne" radijgovore. Ruether je v pravem. Delavstvo hoča akcije, niti več besed in obljublji.

A zdaj se, da je v tem ona brez moči. Mnogi poznavalci

Socialističnih načel
se ne more uničiti,
to pričajo dogodki

Fašizem je misil, da je v Evropi socialistično gibanje pokončal s svojo zmago v Italiji in v Nemčiji.

A v Italiji je kar naenkrat spet postal sila, vzlič Badoglijevemu terorju. Kajti socialisti že v Italiji tiel ves čas in se v teh dneh, ko zavezni obljubljajo štiri svobodnici, spet uveljavlja. Socialistično gibanje je v Italiji poleg par drugih pod fašizmom zatržanih strank edino, ki je res za demokracijo.

V Angliji se socialistična beseda tudi vedno bolj uveljavlja.

V provinci Ontario v Kanadi so v volitvah dne 4. avgusta dobili socialisti priznanje kot že nobenkrat doslej, dočim je plehka liberalna koalicija izgubila. Borba je bila med konzervativci, ki paradira pod imenom "progressivna konzervativna stranka", in pa med socialistično orientirano politično organizacijo, ki se imenuje "Co-operative Commonwealth Federation".

"Progressivni konzervativci" so dobili 40 mandatov in socialisti 32. To je njihov prvi triumf v Ontario.

Odborniki SNPJ in drugi vabljeni na sestanek dne 12. avgusta v Chicagu

Dva važna referata, potem splošna diskuzija. Poročevalca Chas. Pogorelec in Mirko G. Kuhel

Prihodnji četrtek 12. avgusta bo v Slovenskem delavskem centru v Chicagu diskusijski sestanek, ki ga sklicuje tajnik JSZ in Prosvetne matice Charles Pogorelec po navodilu odbora.

Povabljeni so nanj vsi člani gl. odbora SNPJ, ki bodo imeli omenjenega dne svoje polletno zbravovanje, in povabljeni tudi dobrodelci so vši drugi. Vstop prost.

Temu sestanku bo predsedoval Joško Oven, predsednik odbora JSZ.

O stanju našega gibanja ter o naših aktivnostih pa bo poročal Chas. Pogorelec.

Za referenta o SANU in o skupnem jugoslovanskem odboru je bil povabljen Mirko G. Kuhel. On je bil na zadnji seji jugoslovanskega skupnega odbora, ki se je vrnil 7. avgusta v Clevelandu. Kuhel se je vabil odzval. On je izvrnil tajnik Sansa in ima v vse njegovo poslovanje najboljši upogled.

Ko svoj referat skonča, bo splošna razprava, odprta za vse.

Prične se ob 8. zvečer, kot že omenjeno, v SDC, 2301 S. Lawndale Ave.

Vojni bondi in znake so vloga državljanov v svoje dežele.

Ne samo vojaki, tudi delavci dajejo življenja

ZRTVE NA NAŠEM INDUSTRIALNEM
POLJU BILE DOSED AJ VEČJE KAKOR
PA NA BOJIŠČIH. — LANI JE BILO
NAD 18,500 DELAVCEV UBITIH

Zrte, ki ne dobivajo kolajn

Ogromna propaganda zoper delavstvo, v namenu, da se mu razbijte organizacije predno bo vojne konec, in se ga vrh tega omreži še s protisocialnimi zakoni, slika na vse pretege, kakor so delavci dobro, predvsem plačani, kako jih varajo z lažmi. Niti se ne zanimajo za žrte, ki padajo v tovarnah in majnah, ceprav so večinoma izdelavskih družin. Večina je takih, da so se do odhoda v armedo največ starši brigali zanje, zato niso bili navajeni imeti svojih skrbiv in poznati borb v vsakdanji kruh, niti ne pojmujejo, da izkorisčevali morejo maso izkorisčati edino, če jo drže v nevednosti in v zavedenosti.

Mnogo vojakov zavedenih

Bilo bi nesmiselno tajiti, da ta propaganda med vojaštvom proti unijam ni našla plodnih tal. Povod gre med vojaki glas proti "raketirjem" v unijah, in proti lenemu, previsočeno plačanemu delavstvu, ki se izplačuje v armedo.

Med vojaštvom prihajajo visoko plačani kapitalistični propagandisti in mu pripovedujejo o stavkah, in pa kako so premogarji, neozirajo se na koristi naših oboroženih sile ter naših vojnih naporov, kljubovaje stavki in ogrožali našo armado in mornarico na bojiščih. To vleče, ker vojaki pač niso trenirani razumeti kaj je propaganda in kaj resnica, in

(Nadaljevanje na 4. strani.)

Tisk največji zavajalec delovnega ljudstva

Poseben urad, ki ga vzdržujejo bratovščine žezničarjev za raziskovanje ekonomskih vprašanj, je dejnal, da izhaja ogromna večina ameriškega časopisa s pomočjo oglasov, ki jim jih nudijo najbogatejše korporacije v deželi. Drugi oglasi v njih, ki tudi znašajo milijone dolarjev skupno, so le "prikuha".

Naravno, da vse to velečasopisje, ker je odvisno od oglasov, molči o goljufijah in lumparijah bogatašev, in ob enem je zmožno oblatiti kogarkoli v zvezni vladi, ki je osumljen, da je za nekakšen "new deal", to je, za ljudske koristi.

Korporacije, ki trošijo milijone dolarjev za glas, to delajo zato, da si ohranijo svoje velike dnevne in magazine tudi sedaj, ko nimajo v njih česa oglašati. S tem vzdržujejo tisk, ki je zoper organizirano delavstvo in farmarje, ako niso prekupci, in ob enem si te izdatke odvijejo iz davkov, tako da zvezna vlada čimmanj dobi.

To z drugimi besedami pomeni, da vsi milijoni, ki te časopise in revije kupujejo, goljufajo sebe in vlogo. A ker je v njih toliko raznovrstnega čtiva, za par centov, za nikel ali dajm, čemu se ga ne bi poslužili?

V tem je ves trik. Čitatelj misli, da dobi list poslani, ne zapade pa, da je poleg tiste male naročnine primoran plačati zanj še posebej pri vsakem kosu mila, ki ga kupi, pri vsakem drugem predmetu, ki je oglašan in sploh da ga tisti časopis, ki mu je najbolj prijavljen, stane v nevidnih prispevkih mnogo dolarjev na leto. S temi časopisi je tako, kakor z davki. Nekaj plača direktno, drugo pa ti je v blagu zaračunano, da se ne vidi.

Ko se delavci nauči spoznati to resnico, pa bomo tudi v tej deželi imeli močno delavsko časopisje, kakor ga ima delovno ljudstvo v drugih slobodnih deželah.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, III.

GLASILLO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTICNE ZVEZE
NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75;
za četr leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka
popoldne za priobčitev v številki tekočega teden.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co.,
Inc. Established 1906.Editor..... Frank Zaitz
Business Manager..... Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864Mussolini ni bil vedno
smatran za zločinca

Sedaj, ko je Mussolini le še žalostna politična in fizična podprtja, kličejo nanj ogenj in žveplo in zavezniški državniki mu prete z zasluženo kaznijo čim jim pride v roke.

A ni bilo zmerom tako.

Ko je uvedel strahovlado v Italiji, da zaduši svobodno delavsko gibanje in zatre tisto malo demokracije kar jo je Italija imela, v kapitalističnem časopisu v demokratičnih deželah ni bilo nikakršnega zgražanja proti njemu, niti ne med državniki demokratičnih vlad. V društvu narodov ga je napadal edino zastopnik belgijske vlade socialist Vandervelde.

Ko so Mussolinijevi tolovali udirali v stanovanja socialističnih in drugih radikalnih delavcev in jim siloma vlivali rici-novo olje v grla, ali se je kdo onih "demokratov", ki sedaj za Mussolinijima nimajo dovolj besed, s katerimi bi ga mogli zastavno oposovati, zgražal nad njim?

'Ali so ga obsojali, ko je dal umoriti socialističnega voditelja Giacomo Matteottija?

Ne, pač pa so ga hvalili, kako uvaja v deželo "red in mir", kako ustvarja "soglasje" med delom in kapitalom, in poudarjali so, da od kar je on na čelu vlade, so začeli celo vlaki v Italiji redno odhajati in prihajati na postaje.

Ko so njegovi članski začigli slovenski dom v Trstu in uničili urade vseh slovenskih organizacij na Primorskem, ko so pretepalci Slovence in jim odrekali celo pravico moliti v slovenskem jeziku in duhovnikom pa pridigati slovensko, ali so se tisti, ki se sedaj tako ogrevajo za štiri svobodiščine, kaj vznemirjali radi tega? Niti liga narodov, ki bi imela ščititi narodne manjšine, se ni zganila.

O Mussoliniju so vedeli, da je prišel na krmilo s pomočjo posedujočega sloja v Italiji, in vedeli so, da so mu njegovu gibanje financirali bogataši, zato da bo delavce s svojo diktaturo privabil s silo "k pameti".

Stotisoč Italijanov, ki so bili označeni za nasprotnike Mussolinija in njegovega fašizma, je bilo pretepenih, vrženih v zapore in pa v jetniške tabore, izmed katerih je bil najgroznejši na liparskih otokih. Edino socialistični tisk po svetu je vodil propagando proti njemu in njegovemu barbarizmu, ostali svet pa je molčal in kapitalizem pa se veselil, ker je preprečil "komunistično revolucijo" v Italiji.

Ljudje, ki navadno pozabijo že tisto kar se je včeraj go-dilo, več ne vedo, da so romali k njemu v Rim mnogi izmed onih, ki ga sedaj hčijo na električni stol, in ga hvalili. Zurnalisti velikih dnevnikov in revij so ljuto tekmovali med sabo kdo bo prej dobil dovoljenje iti k njemu v palazzo Venezia, da ga vpraša o njegovem življenju, njegovi ideologiji in njegovih načrtih za Italijo ter potem vse to dramatično, senzacionalno opisuje. Vse do leta 1939 je bil Mussolini v svetovnem tisku velikan, ki je Italijo izvlekel iz obskurnosti ter jo preuredil v resnično velesilo. Osušil je močvirja, odpravil brezposelnost, očistil Sicilijo in ostale italijanske kraje čnorokarstva in mafije in dwignil mladimo fizično in duševno.

Ko je udaril v Etiopijo, je bil to zločin, ki ga je bilo težko opravičevati. Pa vendar so to mnogi storili, med njimi celo tudi tisti, kot je pisatelj George Bernard Shaw. In kdo pa je dal pobudo, da si je upal v Etiopijo brez strahu, v vedenosti, da mu demokratične dežele z ostalimi vred v ligi narodov ne bodo zastavile pot? Samuel Hoare, minister vnašnjih zadev v angleški vladi in pa načelnik francoske vlade Pierre Laval sta ga podprtia. Se se spominjate?

Cemu si je upal podnetiti civilno vojno v Španiji, da strmoglavi demokratično republiko? Zato, ker je vedel, da mu bodo demokratične vlade pomagale s svojo nevralnostjo, on in Hitler pa bosta španske fašiste začigala z orožjem in jim posljala "prostovoljce" v pomoč.

Se še spominjate, kako nam je takrat kapitalistični list pravil o širjenju "komunizma" v Španiji in kako omalovažujoče so pisali o socialistih v republikanski vladi, katoliški tisk po vsem svetu pa je oril navdušenja ob prodiranju Francovih-Mussolinijev-Hitlerjevih čet in letalcev proti Madridu in Barceloni.

Delavski poslanec Aneurin Bevin je dne 4. avgusta v angleškem parlamentu ostro prijel politiko angleške vlade in jo dolžil, da skuša z njo ohraniti Italijo reakciji, le označbo fašizem se bi odstranilo. Kako naj zaupamo premierju, ki je še leta 1937 hvalil Mussolinija, je rekel Bevin, in v dokaz je citiral iz Churchillovega govora, ki je bil omenjenega leta na obisku v Italiji.

Ko je Mussolini prvič napadel Grčijo, da jo "kaznuje", ker je razdalila Italijo, so ta incident v Londonu in Parizu pre-zrl, da ga ne bi še bolj "razdražil".

Veliki "preroditelj" Italije je povzročil solze in gorje sto-tisočem in milijonom ljudi v času, ko ga visoki demokrati v Angliji, Franciji in Ameriki niso nikoli označevali za zločinca

MARSAL PIETRO BADOGLIA, o katerem je članek na tej strani, je na desni, v sredi je Mussolini, ko je bil še na višku svoje slave, in na levu pa mali kralječek Viktor Emanuel. Njega in Badoglio je nam skupaj minule tedne reakcionarna propaganda predstaviti za "antifašista", čeprav je kralj siloma hotel Mussolinija pred 21. leti za premjerja in potem je dučujo tudi Badoglio pomagal kolikor največ je zmogel. Slika je bila vzeta ob priliki neke parade "nepremagljive italijanske armade".

MARŠAL PIETRO BADOGLIO BIL SLABO "DRAMATIZIRAN"

Konservativci v Angliji in Zed. državah se urezali s "prevratom" v Italiji.
— Nova maska, stari sistem

"Maršal Badoglio ni bil še nikdar fašist," je ugotovila češka Tribuna z dne 26. julija, in ga proslavljal za najboljšega italijanskega vojaka, za kraljevega prijatelja in za poveljnika, ki je Mussoliniju dostikrat pomagal iz zagate, čeprav mu je v politiki nasprotoval.

Badoglio je bil po mnenju Tribune logičen naslednik Mussolinijevega režima, ki je privedel Italijo na rob propaganda, "ker le on je sposoben," da jo otme.

Ne samo Chicago Tribune, ves reakcionarni tisk v Angliji in posebno v Zed. državah je prvih par dni po "stremo-glavljivem fašizmu" pripovedoval o vrlinah maršala Badoglia in njegovih večnih sporih z Mussolinijem.

Isto časopis je pred dvema desetletji hvalilo Mussolinija in držalo z njim skoro do sedanje vojne. Zapuščati ga je začelo pologama še po monakovskem paktu in deloma pisalo proti njemu, ko je udaril v Etiopijo.

Ob enem so isti časopisi priobčevali njemu v prid vesti in propagandne članke, da čemu naj sploh bo Etiopcem takoj veliko cesarstvo, "če pa ga ne znajo izkoristiti in upravljati!

italija potrebuje za svoje prebivalstvo izhoda in najbljži se ji nudi v prostrano deželo, ki jo vlada Haile Selassie.

Demonstrirali so par dni, nato jih je Badoglio ukazal prenehati s shodi in da na ulicah ne smejo biti skupaj več kot tri osebe.

Komentator radijske družbe Columbia Broadcasting je dne 5. avgusta dejal, da je Badoglio prav tako fašist kakor Mussolinini, da sta sodelovala v vseh večjih podvzetjih, in da tudi kralječek ni bil nič drugoga kakor orodje Mussolinija.

Naslov tistega članka se je glasil:

Duče je padel, ni pa še ■

tem konec fašizma v Italiji.

Bili smo stodostotno v pravem.

Med tem pa je kapitalistični tisk skozi ves prvi teden po "prevratu" in začeli udričati po fašizmu, so bili ustavljeni. Shodi so absolutno prepovedani, razen v cerkvah, kjer duhovniki v svojih predlogih pozivajo Italijane v "red in mir" in v poslušnost vlad.

Badoglio je torej prevzel režim zato, da je ohranil v Italiji status quo in ob enem da zgledi tla svojemu nasledniku, ki bo "preobrata" že vendar ter v njemu laglje nadaljeval.

Glavni smoter te sprememb je, dobiti čimveč koncesij

porazeni Italiji bodisi od Londona in Washingtona, kakor tudi iz Berlinia.

Prav tako temeljni smoter

"prevrata" 25. julija je rešiti privilegirane sloje v Italiji, da bi lahko še v naprek ostali piljavke na narodu.

Naravno, da je bilo vsled tega nad tistimi "demokrati" v zaveznih deželah, ki so takoj navdušeno pozdravili kraljev-Badoglijev puč, v naprednih krogih veliko zgražanja in ga je čezdaj več.

ustrele in še le potem "vpravujejo".

Casopisi, ki so nastali v par dneh po "prevratu" in začeli udričati po fašizmu, so bili ustavljeni. Shodi so absolutno prepovedani, razen v cerkvah,

kjer duhovniki v svojih predlogih pozivajo Italijane v "red in mir" in v poslušnost vlad.

Badoglio je torej prevzel režim zato, da je ohranil v Italiji status quo in ob enem da zgledi tla svojemu nasledniku, ki bo "preobrata" že vendar ter v njemu laglje nadaljeval.

\$40,000 na leto do njegove smrti mu bila edina nagrada.

Obenem s to obvezno mu je dala fašistična stranka člansko karto z vsemi ornamenti, ki spadajo zraven v takih slučajih, in da Badoglio je sprejet v Italijanski vladni družini večje dohodek kot so jih dala Badogliu.

To ni slaba nagrada," si je misil Badoglio, kajti samo kralj je še par ducatov drugih imava v italijanski vladni družini.

Med tem ko se med diplomati in voveljniki pletejo take stvari, pa med množico v Italiji vre. Ona zahteva odstranitev Badogliev dinastije, ločitev cerkve od države, demokratično republiko in mir ter sodelovanje z zavezniki.

Med tem ko se med diplomati in voveljniki pletejo take stvari, pa med množico v Italiji vre. Ona zahteva odstranitev Badogliev dinastije, ločitev cerkve od države, demokratično republiko in mir ter sodelovanje z zavezniki.

Na koncu pa kar naenkrat — on ni "bil še nikoli fašist..."

V prvi svetovni vojni je bil Badoglio odlikovan vsled zavezniške Sabotin na Goriškem in dobil titel "marquis de Sabotin".

Po etiopski vojni pa ga je duče preskrbel, "da mu ne bo nikoli nič hudega".

Sedaj se je to kajpada precej spremeno, a Badogliu še vseeno ne bo nič "hudega".

Prva nepremišljenost

Badoglio, ki ga je slavila vse reakcionarna Italija, in ga še sedaj, za napol boga, je pravil nekaj pomot, ki pa jih je znal kaj kmalu spremeno povrati.

V svoji sedanjem zmoti pa bo igro izgubil, če bosta angleška in ameriška vlada to hoteli.

Njegova mala pomota je bila ob času, ko se je Mussolini

s svojimi članski pripravil za marširanje v Rim, da ga vzame in proglasit v njemu fašistično oblast nad Italijo. Badogliu to ni bilo všeč.

"Čemu naj nam bi ta capin sploh hodil pred oči?" je rekel kralju,

če so namreč take anekdotne resnične. "Daj mi dovoljenje, da si vzamem dva polka, pa bo Mussolinijeve komedije končne v 24. urah."

Kralj, kakor trdijo isti viri, pa je Badoglio uveril, da je Mussolini edini, ki lahko Italijo resi za star i red privatne svojine, za monarhijo in cerkev.

Tako je Benito prišel nemoten v Rim in Badoglio mu je potem ves čas pomagal do omenjene upokojitve, pa še tu potem.

Po neuspehih italijanskega armada v napadu na Grčijo je Mussolini spet poklical Badoglio na pomoč. Odzval se je, a Grki so bili veliko trki oreh kakor Etiopci. Badoglio se je razjezik sam nadre in "resigniral" ter se spet umaknil v pokojnino po \$40,000 na leto.

Naprednjak on še nikdar ni bil. Zaveznike je s prevzemom

prepočasi prodirajo, se je poslužil tudi strupenih plinov, ki so jih sipali na etiopske čete in na civilno prebivalstvo italijanski letalci.

Italija si rešila "čast"

Ko je bil Badoglio leta 1896-97 prvič v Etiopiji, vlogi njegovega častnika, ki je italijansko armado pri Adovi doletela katastrofa in je zbežala, kolikor je Abesinci niso poklali. Po 39 letih ga je postal tja Mussolini in mu naročil: "Mamoš jih se za maledž, ki se je dogodil na Italiji vsled poraza v Adovi in prinesi Etiopijo pod kraljevskim kronom Viktorju Emanuelu, da postane cesar."

Badoglio je na opisan način nalogi izvršil in se po zmagi vrnil v Rim. Bil je sprejet kot so sprejeti zmagovalci v operah. Ves Rim je bil okinčan. Vse v paradi, od otrok pa do starec, ki so kdaj služili v kaki vojni. Masa ga je pozdravljala toliko, da mu je bil Mussolini kar nevoščljiv, dasi je bil on prav tako deležen slave.

Kralja sta duče in Badoglio proglašila za imperatorja in ravanje se je nadaljevalo v Rimu in drugod po Italiji cel teden. Zvonjenju v cerkvah ni bilo ne konca na kraju.

Tako so zavezniki "sankcije" proti Italiji splahnele in Haile Selassie se je nad demokratičnimi vladami zelo potreževal, ker so ga pustile na celi dnu. Liga narodov se je sesela da ko hiša iz kart.

Ducejeva nagrada Badogliu

Badoglio je smatral, da je izvršil dobro delo in si želel počitka. Tudi Mussolini si je želel Badoglia v pokoju. Pa ga je s kraljem vred nagradil s titulom "knez addes ababu" (po zavzetem mestu Addis

POVESTNI DEL

MIŠKO KRANJEC: ZA SLUŽBO

Ignacij Koren je končal klasično filologijo, vtaknil, kakor pravijo, diplomo v žep, odpravil vojaščino, zaprosil za službo in čakal dve leti doma na vasi pri svoji materi. Izgledi za službo so bili slabii: še bi moral čakati vsaj dve leti. Iskal je zvez na vse strani napoved pa, ko ni bilo nikakega izhoda, se je prodal: to je, kajpa, ostro povedano, čeprav si je Koren to sam po tihem priznal. V resnici pa stvar ni bila niti tako tragična niti tako kruta. Vse je bilo natančno dočeno pri tej pogodbi: Ignacij Koren bo dobil službo, prisojil pa bo hčer gospoda Slivnika, ki je preskobel Korenu službo. To vendar samo po sebi ni nič čudnega; Koren si je lahko mirno dejal: Tako danes delajo vsi. Koren se je zaročil s Slivnikovo hčerjo in preživel nekaj tednov bodisi pri Slivnikovih, ali v mestu.

Zdaj je izvedel, da bo vsak čas dobil dekret; sklenil je, da se odpelje domov k materi, da se poslovi od nje in da ponese s seboj tisto malo prtičje, ki mu je ostala iz studentovskih let.

Majhno zadrgo pa je čutil pred srečanjem z materjo. Vse do zdaj ji je lahko govoril, da jo vzame k sebi, kakor hitro pride v službo. Izkazalo pa se je, da iz tega ne bo nič, moral se bo poročiti s Slivnikovo. S skromno plačo, ki jo bo dobival, pa ne bo mogel vzdrževati se materje. Samo to opravičilo se mu je zdelo grenko, ki je kanilo na pot radoosti, da je koncem koncev vendarle dobil službo. Vse drugo pa, kar je bilo še pred leti važno in veliko, na kar je prisegal in za kar se je navduševal, vse tisto je že zdavnaj splahnelo, in srce je bilo strašno prazno.

Z materjo bo vendar opravil doma, o tem je bil prepričan. Mati je imela za vse stvari veliko razumevanje. Česar ni mogla dojeti z razumom, je dojela s srcem: odpuščala je, pa naj si ni bilo tako, kakor bi moralo biti.

Stvar z Rozino, ki je bila dekla pri hiši, in s katero je imel Ignacij Koren nekoč veliko razmerje — saj mu je rodila otroka, ki pa je na srečo kmalu umrl —, to razmerje je že bilo skoraj pozabljen. In Rozina ni bila ženska, ki bi računala na kaj velikega.

Zavestjo, da bo dobro in celo lahko uredil vse, kar je vsaj na videz nekoliko neprisjetno, potem, da se bo zdaj nekako poslednjič poslovil od vasi, kjer je preživel polovico

svojega lepšega življenja, se je veselo vračal k materi, da prezivi nemara poslednjic res svoboden in sam zase teden dni življenja v mirni vasi, odti v zgodnjem jesen.

Na postaji ga je čakala Ruzina. Prispeljala se je s konjem ponj. Ignacij je pograbil svojo skromno prtičje: majhenkovčeg s perlom, in že je dal roko dekletu, ki ga je čakala ob leseni pregraji pri postaji. Bila je oblečena v kmečko obliko, skoraj revno, vendar je vse na njej razdevalo nekaj svojevrstnega cara, lepe, prisene topline.

"Ti si prišla?" je vprašal, ko ji je stisnil roko.

"Jaz," je pokimala. "Slabo vreme je, pa mati niso mogli, bomo se, da bi dežilo." Vzela mu je kovček iz rok in ga posnela na kolesej. Odprla je pleteni sedež in vtaknila kovček v predal poleg mati. "Tu ne bo moker, če bo dežilo." Počakala je, da je Ignacij sedel. Potem se je opravila: "Saj sem hotela še drugi sedež, pa so mati rekli, da se lahko peljeva na enem." Zmignila je z rameni: upreti se ni mogla materi.

"Zakaj se pa ne bi peljala na enem? Ali ti ni všeč, če sedim pri tebi?"

"Meni je vseeno, samo za vas sem mislila, da bi vam bilo neprijetno, če bi vas kdo videl. — Ali boste vedili?"

"Kakov hocē."

"Dajte vi. Kaj bi pa kdo rekel, da jaz vodim konja, ko je moški na vozu."

Prijel je za vajeti, vzel bič v desnicu, škrnil po zraku, in že je mlada kobila potegnila na kamnitno cesto izpred postajališča. Prehitela sta nekaj ljudi, ki so takisto izstopili iz vlaka in jo peš mahnili proti domu, potem se je kobila ustavila in počasi vlekla, in Koren je ni več priganjal. — Sedež je bil ozek, vendar je čutil, da se je Rozina odmaknila od njega in se še bolj stisnila.

"Kaj ti je neprisjetno, če sedis ob meni?" jo je vprašal in se skušal nasmehniti.

"Ne. Zakaj bi mi bilo neprisjetno? Saj mi nihče nočete."

"Hm," se je spet nasmehnil, tokrat trpko. "Kaj naj bi hotel?" Potem je zamahnil z roko. "Samoo tako sem mislil — bili so časi, ko se nisi tako odmikala od mene." Nič ni rekla; zrla je predse, po ravni cesti, ki jo je daleč na obzorju presekal gozd: tam je ždela Goličava. Celo uro imata do tega. Bela cesta deli ravno v dva sveta. Murve in jablane so

zaznjene ob njej, telefonski drogori z dvojnimi številkami in z dvema žicama, nad vsem tem, nad tem že skoraj praznim poljem pa oblačno nebo, obetajoče jesenski, hladni dež, ki bo pregnal poslednje ljudi s polja, in ki bo pršil nemara dva, tri dni, nemara ves čas, kar bo Ignacij doma.

"Ali ostanete dolgo doma?" je prekinila molk.

"Zakaj?" jo je pogledal.

"Ali ti ni prijetno?"

"Ne. Tako sem vprašala —"

"Natančno ne vem. Ko pride dekret, potem kmalu nastopim."

"To bo lepo, ko boste v službi. Tak lep poklic imate."

Spet jo je pogledal. Njen obraz je bil resen. "Kakšen lep poklic!" je vzkliknil pritajeno. "Ze sem ga sit, preden sem začel. Vsi drugi poklici so boljši in lepsi: drugod delaš samo zato, da služis, tu pa si nekaj dopoveduješ o vzgoji!

"Pa je to potrebitno, tako rekoč neizogibno. Kaj naj sicer delom? Do bi ostal doma?

Mati ima res majhno kmetijo, kakor je živila moja mati, tako bi živel tudi jaz. Ampak, to res nima smisla. Vidiš, dve leti sem čaka v Goličavi in ljude so se mi samo posmehovali: eni so se mi smeiali, če sem oral, drugi pa če sem polegval v seni. Tedaj sem se veseli, da pride čas, ko bom nastopil službo in ko bodo ljudje prenehali s posmehom. Veseli sem se resnično tega. Zdaj, ko je to takoreko že tu, zdaj ne čutim niti troho veselja nad tem... vse to je v bistvu vendar žalostno, nekam bedno."

"Zakaj ne bi zdaj povedala?"

Odmajala je z glavo, ne da bi ga še pogledala. Ni je mogel prisiliti.

Ko je bil Ignacij v četrti gimnaziji, je prišla k njim, majhna, drobna, umazana. Samo lase je imela čudovite: bele, kakor konoplja. Takih las je Ignacij malo videl. Kasneje so sicer lasje nekoliko potemeli, porjavili, toda Rozina je pri njih čudovito očistila in popravila. Mati je rekla, da jim je nekoliko v sorodu. Ni pa imela nikogar na svetu in mati jo je vzela k hiši samo, ker je potrebovala pomoč. Nič večjih načrtov ni imela mati z njo. Prva leta ji ni niti plačevala. Tudi zdaj ni dobivala Rozina nikake plače mesecno, kakor druge dekle, toda nekoc je mati sama dejala: Rozino bo treba izplačati, kadar pojde od nas. S tem je mati priznala njene pravice do zasluga pri hiši. Bila je mirna, delavna ženska, v nekem pogledu skoraj že topa, nemara manj vredna od drugih žensk.

Ignacij se dolgo ni ozril po njej. In če se je, je krotil pogled in misli, in si prigoval, da postane "gospod". Moral se je ogibati grešni priložnosti. Ko se je otresel misli na to, da bi postal "gospod", se ni več toliko ogibal srečanju z njo. Toda Rozina ni bila ženska, ki bi sama segala po ljudi.

Rozina je šla mimo vsega, kakor bi imela zavezane oči.

Ni se tako dolgo, kar je Koren ljubil Rozino. In komaj dobr dve leti sta minuli, kar mu je Rozina rodila otroka.

Takrat je bil Ignacij najprej nadve razočaran, napisel pa se je z vsem spriznjil. Priznal je otroka in materi je rekel, da je vesel, da je tako prislo.

Obrazložil ji je, da bo Rozino poročil — in Rozina ni bila napoved dekle —, in potem bo lahko vzel mater k sebi.

Rozina bo znala skromno živeti, z majhnim bo gospodarila. Tako se je izkazalo, da bo to ugodna rešitev.

Otrok pa je umrl.

Mnogo kasneje si je Ignacij le priznal, da je bilo povsem v redu, celo dobro, da je otrok umrl. Razmerje med njim in Rozino se je močno shlašilo.

Oddaljila sta se drug drugemu, čeprav se nista povsem ločila, najmanj pa, da bi se sovražila; Ignacij Koren je še vedno rad videl Rozino, in po enem letu se je ljubezen med njima do neke mere obnovila, toda ni bila več tako burna, tako strastna; vse je kazalo na bližnji konec. In Ignacij je

dalje prihodnjič.

Velik uspeh ruske relifne akcije

V prvi polovici tega leta je postal Russian War Relief v Sovjetsko unijo za \$6,249,541-45 raznih potrebščin. Odbor domneva, da mu bo mogoče doseči ta rekord tudi v drugi polovici tega leta.

Vsega skupaj je ruski vojni relif postal iz te dežele od početka ustanovitve pa do 30. junija letos raznega blaga v vrednosti \$7,256,787.19.

"Proletarci" ne bi mogel izhajati brez podpor. Ker so mu potrebne, upotrebite priložnosti za zbiranje prispevkov v njenih tiskovnih sklad.

INVAZIJA V SICILIJO ni bila prijetna zadeva. Ladje in barke niso mogle nikjer prav do obrežja, pa je bilo treba vojakom, tankom in mulam precej časa po vodi, predno so prišli na suho.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA

Piše CHARLES POGORELEC

bil prepričan, da bo tedaj, ko pojde v službo, že zdavnaj vse mratio, da mu ne bo delalo nikakih preglavic.

Ozria se je rahlo po njem. "Nekaj bi mi rada povedala," je dejal, ko je ujel ta njen pogled.

Najprej je odmajala z glavo, ko pa je le sill, na pol iz radovednosti, na pol pa prisilen, je dejala:

"Na koncu te ceste, pred Goličavo vam povem. "Pokazala je z roko po ravni cesti. Ždelo se mu je, da se je rahlo, skromno nasmehnila. Zdaj je bil res radoveden.

"Zakaj ne bi zdaj povedala?"

Odmajala je z glavo, ne da bi ga še pogledala. Ni je mogel prisiliti.

Ko je bil Ignacij v četrti gimnaziji, je prišla k njim, majhna, drobna, umazana. Samo lase je imela čudovite: bele, kakor konoplja. Takih las je Ignacij malo videl. Kasneje so sicer lasje nekoliko potemeli, porjavili, toda Rozina je pri njih čudovito očistila in popravila. Mati je rekla, da jim je nekoliko v sorodu. Ni pa imela nikogar na svetu in mati jo je vzela k hiši samo, ker je potrebovala pomoč.

Nič večjih načrtov ni imela mati z njo. Prva leta ji ni niti plačevala. Tudi zdaj ni dobivala Rozina nikake plače mesecno, kakor druge dekle, toda nekoc je mati sama dejala: Rozino bo treba izplačati, kadar pojde od nas. S tem je mati priznala njene pravice do zasluga pri hiši. Bila je mirna, delavna ženska, v nekem pogledu skoraj že topa, nemara manj vredna od drugih žensk.

Ignacij se dolgo ni ozril po njej. In če se je, je krotil pogled in misli, in si prigoval, da postane "gospod". Moral se je ogibati grešni priložnosti. Ko se je otresel misli na to, da bi postal "gospod", se ni več toliko ogibal srečanju z njo. Toda Rozina ni bila ženska, ki bi sama segala po ljudi.

Rozina je šla mimo vsega, kakor bi imela zavezane oči.

Ni se tako dolgo, kar je Koren ljubil Rozino. In komaj dobr dve leti sta minuli, kar mu je Rozina rodila otroka.

Takrat je bil Ignacij najprej nadve razočaran, napisel pa se je z vsem spriznjil. Priznal je otroka in materi je rekel, da je vesel, da je tako prislo.

Obrazložil ji je, da bo Rozino poročil — in Rozina ni bila napoved dekle —, in potem bo lahko vzel mater k sebi.

Rozina bo znala skromno živeti, z majhnim bo gospodarila. Tako se je izkazalo, da bo to ugodna rešitev.

Otrok pa je umrl.

Mnogo kasneje si je Ignacij le priznal, da je bilo povsem v redu, celo dobro, da je otrok umrl. Razmerje med njim in Rozino se je močno shlašilo.

Oddaljila sta se drug drugemu, čeprav se nista povsem ločila, najmanj pa, da bi se sovražila; Ignacij Koren je še vedno rad videl Rozino, in po enem letu se je ljubezen med njima do neke mere obnovila, toda ni bila več tako burna, tako strastna; vse je kazalo na bližnji konec. In Ignacij je

bil dolgo ni ozril po njej. In če se je, je krotil pogled in misli, in si prigoval, da postane "gospod".

Moral se je ogibati grešni priložnosti. Ko se je otresel misli na to, da bi postal "gospod", se ni več toliko ogibal srečanju z njo. Toda Rozina ni bila ženska, ki bi sama segala po ljudi.

Rozina je šla mimo vsega, kakor bi imela zavezane oči.

Ni se tako dolgo, kar je Koren ljubil Rozino. In komaj dobr dve leti sta minuli, kar mu je Rozina rodila otroka.

Takrat je bil Ignacij najprej nadve razočaran, napisel pa se je z vsem spriznjil. Priznal je otroka in materi je rekel, da je vesel, da je tako prislo.

Obrazložil ji je, da bo Rozino poročil — in Rozina ni bila napoved dekle —, in potem bo lahko vzel mater k sebi.

Rozina bo znala skromno živeti, z majhnim bo gospodarila. Tako se je izkazalo, da bo to ugodna rešitev.

Otrok pa je umrl.

Mnogo kasneje si je Ignacij le priznal, da je bilo povsem v redu, celo dobro, da je otrok umrl. Razmerje med njim in Rozino se je močno shlašilo.

Oddaljila sta se drug drugemu, čeprav se nista povsem ločila, najmanj pa, da bi se sovražila; Ignacij Koren je še vedno rad videl Rozino, in po enem letu se je ljubezen med njima do neke mere obnovila, toda ni bila več tako burna, tako strastna; vse je kazalo na bližnji konec. In Ignacij je

dalje pričel.

John Krebel iz metropole je poslal eno novo in 23 obnovljene naročnine ter \$4 v tiskovni fond, Louis Zorko pa še 2 novi naročnini z zagotovilom, "da se se vidimo". Anton Brečič je obnovil naročnino in zraven poslal tudi dve novi.

Duluth, Minn. John Kobi je poslal 2 novi naročnini. Pravi, da bo z agitacijo nadaljeval, ker se zaveda, kako potreben nam je Proletar, da deluje na zravnem nivo.

• KRITIČNA MNENJA, POREČILA IN RAZPRAVE •

KOMENTARJI

Ante Pavelić je imel v Musoliniju svojega glavnega zaščitnika. Sedaj, ko tega varstva več ni, je Ante gotovo v skrbih, kam bo pobegnil, ko pride ura. Kajti "neodvisna" bo šla kmalu zaton.

Na Hrvatskem je novo poletje neizogljivo. Najprvo so se "ustaši" mačevali nad Srbimi, ki so pod Aleksandrom in potem pod knezom Pavlom vladali Hrvatsko, ko pa "neodvisna" zatone, bodo pa Srbi in partizani "ustaše" lovili. Obravnav ne bo, samo kazni.

Tudi bolgarska vlada s kraljem Borisom vred je nervozna. Kakof v prvi svetovni vojni, si je bolgarska vlada izbrala tudi v tej napačno družbo. Tako so se ukancili vsi, ki so mislili, da je Hitler vojno dobil čim je razpadla francoska armada in potem prehajale pod nacijsko nadvlado dežela za deželo. Kvazilingi in druge oprode, ki se brzelji v Hitlerjevo senco, so vsled "napačnega" vojnega razvoja torek zelo neprijetno presenečeni in kmalu bodo tudi smrtno prestrašeni.

Obetanje demokracije je sedaj v modi. Obljubljujo jugoslovanski kralj in še celo podpredsednik vlade Miha Krek o obeta, dočim se takrat, ko je skupno z dr. Korošcem glavaril Sloveniji, zanj ne zmenil.

Fašisti v Italiji naivježe po svetu varajo z "odpravo" fašizma, kajti če fašistične stranke ni več, tudi fašizma ni več! Ampak isti ljude, ki so bili dvajset let fašisti, so ostali v uradih v vsi državi. In še vedno veljajo iste postave, s to razliko, da je Badoglio nekateri še celo poostril in proglašil obsedno stanje v vsi državi.

William J. Humphreys, poročevalc dnevnika Chicago Sun, citira v brzojavu z dne 2. avgusta med drugim radio v Vichyju, da vplivajo na Badoglio "katoliški krogi", ki žele preprečiti ustanovitev levica-skega režima v Italiji. Če bi imelo italijansko ljudstvo svobodo, bi res obstajala tako možnost, ki pa jo "katoliški" krogi smatrajo za "nevarnost". Ampak pod sedanjo vojaško diktaturo in potem pod okupacijsko oblastjo se to ne bo zgodo. Sele ko bo vojne konec in če bodo zaveznički izvršili svoje obljube boljše kakor so jih v prejšnji vojni, se bo Italija lahko svobodno razvila v demokratično deželo.

"Am. Domovina" je z odborem Hrvatov, Slovencev in Srbov zelo nezadovoljna, ker priporoča Ameriki, Angliji in Rusiji, naj priznajo narodni

svet - osvobodilne (partizanske) fronte za postavno vlado Jugoslavije. Ona dvomi, da ima tisti odbor res 90 odstotkov Jugoslovanov na svoji strani, a ne tudi, da jih nima. Pravi, da nima ne takih ne drugačnih dokazov in meni, da jih tudi Adamič nima. Pravilna pa je njena trditev, da ameriška vlada priporočila omenjenega odbora ne bo upoštela, ker niti francoskega narodnega odbora noče priznati, in nji na ljubo tudi Anglija in Rusija ne.

Francoski odbor v Alžiru, ki mu načeljujeta generala Giraud in De Gaulle, je bil ustavovjen s posredovanjem zavezniške okupacijske oblasti in zastopnika ameriškega državnega departmента. Toda v njemu je baje preveč degauleevec, s katerimi so tudi socialisti in komunisti. Mnogi trdijo, da je ogromna večina francoskega naroda z De Gaulem, ki je ostal v vojni proti Nemčiji tudi po porazu Francije, dočim so na Girauovi strani francoski konservativci in častniki, ki so do zavezniške invazije v francosko Afriko sodelovali z vlado v Vichyju in uvajali njene fašistične zakone. De Gaulle je večkrat izrazil željo, da bi rad prisel v Washington, kjer bi se razčistilo sporazum med njim in državnim departmentom, oziroma da bi on s tem obiskom odpravil nezupanje, ki ga goji do njega. Toda je bil ignoriran, povabljen pa je bil sem De Gaulleov tekmeč v omenjenem odboru Giraud.

Stališče ameriške vlade je, da francoskega osvobodilnega odbora za pravomočnega zastopnika Francije ne more priznati, ker ni nastal iz izrazom volje francoskega ljudstva. To priložnost bo ljudstvo imelo šele ko bo osvobojeno, zato bi bila vsaka sedanja francoska vlada nerepresentativna. V državnem oddelku torej ne verjamemo, da zastopa francoski odbor večino francoskega naroda, kar ne bodo verjeli združenemu jugoslovanskemu odboru, da ima odbor osvobodilne fronte 90 odstotkov vseh Jugoslovanov na svoji strani. In tudi če bi bilo dokazano, da jih ima, bi ga ne priznala. Razlogi so znani. Državni deželni nima rad opravka z radikalno orientiranimi ljudmi, posebno če sumi, da je njihov cilj vreči obstoječi gospodarski red.

Ako ameriška vlada francoskega odbora res zato ne prizna za predstavnika Francije, ker ni nastal s sodelovanjem

Ameriški vojaki imajo v Siciliji z domačini mnogo zabave. Med njimi jih je precej, ki so že bili v Ameriki, in med vojaki pa je marsikdo italijanskega pokolenja, pa se menijo "male po angleško" in nekoliko "po do mače".

francoskega naroda, potem, če bi hoteli biti dosledna, ne bi smela priznati ne poljske, ne jugoslovanske, ne grške vlade.

Nobena teh ni nastala po demokratičnih principih in nobena izmed njih ne more reči, da je večino naroda na njeni strani. Reče sicer lahko, a bi res ne bilo.

V Siciliji se dobi sedaj sto lira za en dolar in 400 lir za en angleški funt šterling. To izmenjevalno pravilo v Siciliji je odredila zavezniška okupacijska oblast. Pred vojno jih je bilo okrog 20 za dolar. V angleškem parlamentu so nekateri poslanci kritizirali, da je bila vrednost lire v izmenjevanju za dolarje in angleške funte šterlinge preveč znižana, in da bodo imeli koristi od tega vojaki, ki bodo za dolarje dobili kupu lir, domače prebivalstvo pa škodo.

Ideja "takojojne pomoči" je bila torej za nekoga jako dobra, če so naložili v New Yorku recimo 15 ali 20 tisoč dolarjev in naročili škofu Rožmanu, da naj kupi za toliko dolarjev lir, jih gotovo ni dal za dolar. Ampak ko bo vojne konec in bo vrednost liram še bolj padla, jih bodo za tiste dolarje lahko kupili toliko kot so jih že sedaj dobili, torej bo tisto kar še dobe vse dobiček.

Eni so torej dobili "takojojno pomoč", drugi pa jo bodo res deležni, ko dobe tiste dolarjev v newyorški banki. Kdor zna spekulirati z valutami, se mu to bogato izplača. Posebno še, če ima "srečo". (Hvala J. Zelenemu za izrezke o lirah.)

Slovenski gerilci na Primorskem in v ljubljanski provinci so tako aktivni. Poročila iz Berna pravijo, da so njihni oddelki že minuli teden prodriči v Benečijo in se združili z gerilci beneških Slovencev ter z italijanskimi. Vest se glasi tako dobro, da v tej obliki skoraj ne more biti resnična. Kajti italijanska armada še ni v razsusu in vrh tega so tam nemške čete, ki se pripravljajo spremeniti bivšo soško fronto za obrambno črto v slučaju, da zaveznički okupirajo Italijo. Je pa verjetno, da primorski Slovenci storje vse kar morejo, da fašističnim oblastim omajajo tia.

Uvodnik v "Am. Domovini" pravi, da jugoslovanska zamejna vlada ni še z ničemer pokazala, da dela za Jugoslavijo - pač pa za veliko Srbijo. A "Ameriški Slobobran", ki pravi, da njegova srbska narodna obrana zastopa 150.000 ljudi srbskega porekla, pridi, da je jugoslovanska vlada v Londonu nivredno zato, ker goji zgolj hrvatsko propagando in zato ni in ne more biti zastopnica srbskega na-

roda. Nekdo je tu v napačnem, ker oboji ne morejo biti v pravem.

V pozivu na sejo združenega jugoslovanskega odbora, ki se je vršila 7. avgusta v Clevelandu, je med drugim tudi tole rečeno:

"Odbor smatra, da so vse dela jugoslovanske zamejne vlade v Londonu, kajkoper skoraj večina njenih zastopnikov v Ameriki - sovražna napram jugoslovanskemu narodu, Balkanu in združenemu narodu."

To je huda odsoba. V tem združenem odboru je zastopan SANS s štirimi člani. Par izmed njih je bilo tudi v odboru, ki je lanskega decembra sklical slovenski narodni kongres. Povabljeni so bili namj tudi zastopniki vlade, med njimi poslanec Fotič, torej predstavniki tiste vlade, ki je sovražna napram jugoslovanskemu narodu, Balkanu in združenemu narodu!" Kako se to vjema?

V tem listu ni še nikoli nihče hvalil ne sedanje ne nobene prejšnje jugoslovanske vlade. Čim je sedanja pribedala v London in so jo zavezniške vlade takoj priznale, smo v Proletarcu dokazovali, da to ni nikakrsna demokratična vlada, temveč le nadaljevanje prejšnje napolfašistične vlade v Beogradu, in da so v sedanji med drugimi taki člani, ki so podprteli klerofašizem v Avstriji, fašizem v Španiji in tudi italijanskemu ter nemškemu misi bili sovražni, dokler niso nujne pesti občutili na svoji koži. Proletarac je bil glede te vlade torej ves čas dosleden in baš zaradi svoje odkritosti je bil v Jugoslaviji prepovedan. Ni pa logično, če na enem kraju proglaša to vlado za sovražno napram jugoslovanskemu narodu, na drugem pa vabiš njene zastopnike na zbor, čigar naloga je boriti se za osvoboditev teh narodov.

Kam z Mussolinijem? Nekateri priporočajo, da naj se ga izroči etiopskemu cesarju Haile Selassie. On bi že vedel, kaj početi z njim. Selassie bi v svojo pest bržkone še raje sedanjega italijanskega diktatorja maršala Badoglio, da bi mu vrnil za njegovo pobijanje civilnega prebivalstva s strojnicami iz letal in s plinom. Pa ne bo on dobil ne enega ne drugega.

Zavezniški sklep, da se bo sodilo in kaznovano vojne zločince, pred vsem Hitlerja in Mussolinija ter njune pomočnike in kvazilinge, je podoben sličnim pretnjam v prejšnji svetovni vojni. Takrat jih niso izvršili, sedaj pa bržkone bodo, posebno če pride Hitler Rusiji v roke. Tam znajo "likvidira-

ciji, če And. Lekšan ne bo utagnil! No, če ne bo drugače, bom pa kar sam nadaljeval. Nekaj bo že! Potegnil bom koncertino, si malo sam sebi napisil, pa se drugim odzdravil, če bo kaj v kozarcih. Pa bo morda kaj naročnikov.

V mojem prejšnjem dopisu sem omenil Franka Zatticha v Springfieldu, Ill., pa se je napravila velika pomota in upam, da se jo more še popraviti. Napisal sem v dopisu, da mi on že ni pisal nad dvajset let, in po dvajsetih letih pa sva si spet začela dopisovati. Pisal sem dopis dne 13. julija, dolar pa sem prejel 12. julija, torej dan prej. V Proletarcu se slaboglaš, ker je rečeno, da omenjeni nas priatelj ni naročnik že nad 20 let. Originalno to je bilo napisano.

Upam, da nam to pomota oproste posebno v Springfieldu. Pozdrav vsem pri Proletarju. — Anton Tomšič.

(Za pomoto, ki jo omenja Anton Tomšič v tem dopisu, ni on nič odgovoren.—Ur.)

Iz urada podružnice št. 56, SANS, za milwauško okrožje

Malo pozno, a vendar ne prepoznamo, smo se milwauški in west-alliški Slovenci le zdravili ter ustanovili podružnico SANSa ter dobili št. 56.

JPO-SS je bila ustanovljena že dolgo prej, za katero se je tudi splošno kolektalo. Dogseglo se je sveto \$3000, kar je hvalne vredno.

To je nekakšen cilj in želja tudi te nove podružnice SANSa. Ako se potrudimo in sodelujemo, bo tudi pri tej ustanovi lahko dosežena slična vstopna. Strinimo torej svojo energijo ter pojdimo na delo skupno, ne glede na osebno prepričanje. Imajmo pred očmi le naše zaslužnje brate in sestre v starji domovini.

Naši bratje in sestre tam trpijo in ginejo pod kruto tujevo peto noč in dan. Kljub temu se junaško borijo proti fašističnemu nasilstvu z občudovanjem vredno vztrajnostjo in živilostjo. Trpe pa grozne muke in žrtve so velikanske. Le tisti, ki imamo kamen v sebi namesto srca se cincijo umika delu za njegovo rešitev.

Naša podružnica še precej dobro napreduje, a popoln uspeh bo šele takrat ko bodo pristopila vse društva in organizacije ter bomo vse pomagali po svojih močeh našemu narodu.

Od 30. maja dosedaj so pripravili posamezniki, društva in klubji \$269.75. Od te vstopne je bilo poslanlo na gl. urad \$250, stroški podružnice so \$4.60 in preostanek v blagajni je \$15.15.

Omenim naj tudi, da dne 12. septembra bo Slovenski dan takoj za nakup vojnih bondov. Najeta je S. S. Turn dvorana. Ta dan bo posvečen naši novi domovini Ameriki, kateri moramo pomagati do zmage s tem, da kupimo čimveč vojnih bondov in znamk. Vem, da tudi pri tej nalagi ne bomo zastali za drugimi narodi. Ta "Bond Rally" je pod vodstvom Mrs. Josephine Schlosar. Slovenci, ki kupujete bonde ste naprošeni, da jih kupite na omenjeni dan kar največ močno.

Za ta dan je povabljeni tudi predsednik SANSa g. Etiben Kristan kot eden govornikov. Vrnila se bo tudi velika parada in na celu te bo rešilna voz (ambulanca) za Rdeči križ, katerega bomo tudi kupili združeni milwauški Slovenci v milwauškem okraju. Prositi se rojake, da tudi v ta

namen sedaj darujejo kolikor kateri more.

Prihodnja sezona podružnice št. 56 SANSa bo četrto nedeljo v avgustu ob 2. uri popoldne v Šoštaričevi dvorani. Društvo bo naprošeno, da pošljeno za stopnike. Vabljeni so tudi vse članje v tisti, ki se žele pridružiti. — M. Musich, tajnica.

Ne samo vojaki, tudi delavci dajejo življenja

(Nadaljevanje s 1. strani.)

To so le površne številke, ki pa vendar povedo, da dočim protidelavski propagandisti vjakom pripovedujejo, kako tvegajo življenja za domovino, pa previdno molče, da je milijone delavcev uposlenih v nevarnih delih, bodisi v mirnem kot v vojnem času, in da se smrtni nesreči v industriji dogajajo sedaj še veliko bolj kot pa v normalnih časih.

Ce se bi k tem izgubam življenj v industriji došlo še one delavce, ki si nakopljajo bolezni pri delu, in če bi kdo hotel te bolnike predstavljati na filmih v kinoglediščih, pa bi javnost kaj kmalu izprevidea, kako jisti, ki žanjejo stotisočake na leto ne da bi delali zanje, slepe in ji lažo.

Zal, da bi unije lahko v tem oziru storile lahko ogromno, a v tak namen bi morale imeti precej socialistične ideologije, ne pa smatrati, da je njihen edin namen boriti se za kvoder več plače na dan.

Ruski radio propagira drugo fronto

Ko se ameriška-angleška-kanadska ofenziva v Siciliji že precej razvila, je o njenem uspehu govoril v Moskvi sovjetski radijski komentator K. Viktorjev. On je uspehe zavezniških čet na tem italijanskem otoku jako pohvalil, ob enem pa izrazil nado, da naj bi invazija v Sicilijo kmalu sledila tudi invazija v zapadno Evropo, kajti šele ko se ta dogodi, bo nastala še ena prava fronta v Evropi.

Etiopija ne bo vrnjena Italiji

Ameriški tajnik vnanjih zadev Anthony Eden je izjavil, da Italiji ne bodo vrnjene vse kolonije, ki jih je imela pred vojno. Etiopija je zanje zasedala popolnoma izgubljena, a možno je, da se ji vrne Libijo.

Važnost aeroplakov v prevažanju ranjencev

Ameriška letala so v zadnjem kampanji v Afriki prevozila 18 tisoč ranjencov vojakov v moderne bolnišnice, daleč od občišč, kjer jim je bilo mogoče nuditij majhajočo oskrbo. Brez tega prevažanja jih bi bilo treba zdraviti kje tik fronte in bi mnogi vsled pomanjkanja potrebnih nege in zdravil umrli.

Unije od predsednika preveč zahtevajo

Ultimatum urij predsedniku Rooseveltu, v katerem zahtevajo znižanje cen ali pa višje mezde, je neosnovan. Predsednik ni kongres in ne diktator. Naj se unije rajše pobriago, da dobē zastopstvo v zveznem kongresu, pa jim ne bo treba prošen in ultimatum, s katerimi itak nič ne doseglo.

ZA LIC

JANKO N. ROGELJ:

Velika je naša moč!

Velika je naša moč, ako je med nami Slovenci v Clevelandu, da se ne bi on udejstvoval z nasveti, pripomočki in resnim delom. Hvala mu lepa!

Lokalni odbor št. 37, West Park, O., je tudi prispeval \$60. Mrs. Cecilia Brodnik je tam tajnica, vedno na delu s svojimi prijateljicami, ki se je zadnja leta naselila v sreču in razum ameriških Slovencev in Slovencov. Toda vsi niso taki, najdejo se ljudje, ki so že zaživeli v sodobno in resno situacijo, v kateri živijo sedaj naši trpeči in zasluženi bratje in sestre onkraj morja.

Pred dvema tednoma sem imel pogovor z zavednim in iskrenim Slovencem, ki lastuje in obravlja novo tovarno, v kateri izdelujejo potreboščine za ameriško vojno obrambo. Njegovo ime je Peter Lustrik. V družbi njegove razumne soprege smo se pogovarjali tudi o težkih in mračnih dnevih, katere preživljajo naši ljudje v domovini. To zaželeno srečanje vam enkrat opisem v posebnem dopisu, kajti zaključek našega pogovora je bil ta, da mi je Mr. Lustrik izročil \$500 za Jugoslovanski pomožni odbor, slovenska sekcija. Hvala njemu in njegovim soprogom za pravilno razumevanje sedanega družabnega reda, kjer je vsak izmed nas poklican, da pomaga in rešuje, kjer koli je pomoč in rešitev potrebna.

Glavni blagajnik JPO-SS, brat Leo Jurjovec, mi je poslal sledete poročilo za mesec julij:

Prispevali so sledeti:

Lokalni odbor št. 9, Waukegan, Ill., \$50; Frank Meglich nabolj \$10; naravniki Glas Naroda poslali \$13; lokalni odbor št. 35, okrožje Collinwood, Cleveland, O., \$200; lokalni odbor št. 21, Denver, Colo., \$25; lokalni odbor št. 7, St. Louis, Mo., \$93.25; lokalni odbor št. 37, West Park, O., \$60; lokalni odbor št. 9 Willcock, Pa., \$6.17; lokalni odbor št. 29, Barton, O., \$20; podružnica št. 42 SANS, Hackett, Pa., \$22; podružnica št. 47 SANS, \$25; Mike Kusek, Chicago, I., \$5; in lokalni odbor št. 2, Cleveland, O., \$1000.

Skupni dohodki za mesec julij so \$1529.42. Skupna blagajna JPO-SS je bila dne 31. julija — \$4,866.44.

Lokalni odbor št. 2 v Clevelandu, O., katerega blagajnik je dobrovoljni delavni Slovenec, Joseph Okorn, glavni uradnik Slovenske dobrodelne zveze, je zopet poslal na glavni urad \$1000. S to pošiljatvijo je lokalni odbor št. 2 že poslal \$8000. Predsednik John Pollock in tajnik Frank Turek pravita, da moremo v tem letu doseči deset tisoč dolarjev, ali pa še več.

Lokalni odbor št. 35 Collinwood-Cleveland, O., kjer vodi, piše in dela z neutrudljivo vojno poznan in zaveden primorski rojak, tajnik odbora, Joseph Durn, je tudi poslal \$200. Mr. Durn je zaposlen v svoji trgovini vsak dan, toda ga ni našrednega, družbenega, pomožnega ali kulturnega dela

SLOVENSKE IN ANGLEŠKE KNJIGE

Največja slovenska knjigarna v Zed. državah

Pišite po cenik PROLETARCU

2301 S. LAWNDALE AVENUE
CHICAGO 23, ILLINOIS

CIVILNO PREBIVALSTVO V SICILII se pod ameriško okupacijo prav dobro počuti. Sploh so bile posebne ameriške čete sprejeti od prebivalstva na tem velikem italijanskem otoku, ki šteje štiri milijone ljudi, tako v Italijansko. Veseli ga posebno to, da so prinesli veliko živil in v njimi omilili glad.

Slovenci in Slovenke, čas hiti, bližamo se koncu te strašne vojne v Evropi. Konec prihaja z vsakim dнем bolj vidno. Sedaj je čas, da se odločite in daste, da bo imel pomožni odbor na rokah dovolj denarja za sirote v domovini.

Lokalni odbori organizirajo kolekte od hiše do hiše, naj ne bo niti enega Slovencev ali Slovenke v Ameriki, da bi ga ne vprašali za pomoč.

Klic iz domovine postaja vedno bolj glasen: "Daj, brat, daj; pomagaj, sestra!"

ona utrnila Hitlerjevo zvezdo in da bo hoteja o bodočnosti Nemčije glavno besedo. V Washingtonu in Londonu pa mislijo, da bo Rusija tudi v tem zgolj opazovalka, ne odločevalka. Tak je položaj, ki ni prijeten in postane lahko usoden za mir, če se te tri velesile ne pomenijo ter sporazumejo tako, da ne bo le kaki posamezni deželi, pač pa vse mučenje v še večji sloves.

*

Nekoč so se v znanstvenem svetu zelo prepričali, kje je tisti izgubljeni člen med opico in človekom. Sedaj si s tem več ne belimo glav.

*

Ali ni prijetno, ko si lahko pozujemo milijarde dolarjev ne da bi se kdo podpisal za pričo? Kupiš in spraviš. Mogoče pa smo vsi drug drugemu garancija, ker skupno posojavamo in potem plačujemo davke, da nam bo enkrat vrnjeno, kar smo posodili.

*

Prej sem omenil, kako drage so zeljate glave. Tudi paradižnike vagajo tako skrbno kot so vragili nekaj zlatih prah. Ko bodo dosorevali, bo dobro imeti v "vrtovih zmage" (victory gardens) straže, kjer jih imamo ob naših zalogah zlate v Kentuckiju. V Rusiji pravijo takim vrtovom "kuhinska greša". Tudi tam se kdo izpozabi, da vzame, kar ni posejal in lasti. Na primer krompir, zeljate glave ali kar že raste na njih. A tam grede stražijo in kogar zlate pri kraji, dobri od enega do pet let ječe. Živila so torej tudi tam cemjena veliko bolj kot pa zlato.

Kaj pa krompir? Kar naenkrat so nam pravili, da je izginal, in kar ga je še bilo kje mogče iztakniti, mu je bila pa cena od 10 do 15c fuat, včasi pa si ga lahko dobil 5 do 6 funtov za 25c. Sedaj pa priporudevajo, da je krompirja v izobilu in ljudem priporočajo, naj ga čimveč jedo, da ne sega v žalost.

Predsednik Roosevelt je pred dobrim letom oznanil svoj program sedmih točk za stabilizacijo in v njemu poudaril, da naj v teh prizadevanjih vsi enako žrtvujemo. Prizadeva si zelo, a uspel mu je zamrzniti le plače delavcev. Tega on si cer ni kriv, pač pa kongres. Delavec, ki v enem letu zasluži \$600, je že obdavčen. Mora plačati, hoče nočes. Kapitalist in vsak drug bogataški pa razit je upravljen do \$65,000 čistega na leto brez davka, namreč ako so njegovi dohodki dovolj visoki, da mu se toliko ostane. In takih trotov je mnogo.

V radiu in v časopisu se oglašajo slovite filmske zvezde s hvalospevi, koliko vojnih bondov so že prodale. Nastopajo v priredbah, v tovarnah in kjer je priložnost ter apelirajo na ljudi, da naj kupujejo bondne v zavarovanje svoje dežele. Ali je res nujno, da je v kampanji v dobrobit Amerike treba delati reklamo še filmskim zvezdam? Čemu ne rajše posiliti na odre v ta namen delavske matere, ki niso toliko srečne, da bi imeli po pol milijona in več dohodkov na leto, nego komaj toliko, da v napotnih za preživljjanje sproti izhajajo? A vojne bondne in znamenske kupujejo tudi Hollywood, če-

Hitler ugiba, od katere strani kani udreti zavezniška invazija v tretji rajh. Glede Rusije si je na jasem. Ne pa se o drugi fronti, ki se ima pričeti nekje na zapadu, na Balkanu ali pa morda v italijanske strani. Vse, kar si Hitler more predstavljati v teh ubiganjih je, "s katere strani bi jaz udaril, če bi bil na mestu zavezniških povojnikov?"

Odgovora si ne more dati, ker zavezniški lahko udarijo z vseh strani ob enem. In sedaj pa še ta nesreča z Mussolinijem!

John Chamazar.

Zastopnik primorskih Slovencev o padcu diktatorja, ki jih je zaslužil

Dr. Ivan Čok, predsednik Narodnega odbora Jugoslovjan iz Italije, je podal zastopnikom časopisa v Washingtonu naslednjo izjavu:

"600,000 Jugoslovjan, ki trpe pod italijanskim jarmom v okrajih Trsta, Gorice, Zadra in Istre, so z neizmernim nadušenjem sprejeti vest o padcu glavnega nositelja italijanske strahovlade—Benito Musolinija."

Polom fašizma jim je pokazal, da so zdaj začele zmagavati ideje, za katere so se vedno borili brez kompromisov in za katere so od začetka vojne naprej dopresnili toliko strašnih žrtev, ko so pod najtežjimi okoliščinami delali in umirali za stvar vseh zavezničev.

prav njihni dohodki pri trdem delu v tovarni ali kjer že ne znašajo v vsem letu toliko kot pa jih ima Hollywoodska zvezda v enem tednu.

Za primera: Mati, ki ima v armodi že par sinov, dela v defense tovarni, in čeprav težko, v vojne bonde vseeno vlagajo. Če bi te matere nastopale v agitaciji za bonde namesto filmskih zvezd, bi bilo to morda večjemu nakupovanju bondov bolj v korist. Ali pa ne, ker je vsa reklama urejena tako, da le "zvezde" kaj stejejo, ne pa masa, katera jih plačuje in ob enem kupuje bonde od njih njim v še večji sloves.

Nekoč so se v znanstvenem svetu zelo prepričali, kje je tisti izgubljeni člen med opico in človekom. Sedaj si s tem več ne belimo glav.

Ali ni prijetno, ko si lahko pozujemo milijarde dolarjev ne da bi se kdo podpisal za pričo? Kupiš in spraviš. Mogoče pa smo vsi drug drugemu garancija, ker skupno posojavamo in potem plačujemo davke, da nam bo enkrat vrnjeno, kar smo posodili.

Ali ni prijetno, ko si lahko pozujemo milijarde dolarjev ne da bi se kdo podpisal za pričo? Kupiš in spraviš. Mogoče pa smo vsi drug drugemu garancija, ker skupno posojavamo in potem plačujemo davke, da nam bo enkrat vrnjeno, kar smo posodili.

*

Prej sem omenil, kako drage so zeljate glave. Tudi paradižnike vagajo tako skrbno kot so vragili nekaj zlatih prah. Ko bodo dosorevali, bo dobro imeti v "vrtovih zmage" (victory gardens) straže, kjer jih imamo ob naših zalogah zlate v Kentuckiju. V Rusiji pravijo takim vrtovom "kuhinska greša". Tudi tam se kdo izpozabi, da vzame, kar ni posejal in lasti. Na primer krompir, zeljate glave ali kar že raste na njih. A tam grede stražijo in kogar zlate pri kraji, dobri od enega do pet let ječe. Živila so torej tudi tam cemjena veliko bolj kot pa zlato.

Kaj pa krompir? Kar naenkrat so nam pravili, da je izginal, in kar ga je še bilo kje mogče iztakniti, mu je bila pa cena od 10 do 15c fuat, včasi pa si ga lahko dobil 5 do 6 funtov za 25c. Sedaj pa priporudevajo, da je krompirja v izobilu in ljudem priporočajo, naj ga čimveč jedo, da ne sega v žalost.

Predsednik Roosevelt je pred dobrim letom oznanil svoj program sedmih točk za stabilizacijo in v njemu poudaril, da naj v teh prizadevanjih vsi enako žrtvujemo. Prizadeva si zelo, a uspel mu je zamrzniti le plače delavcev. Tega on si cer ni kriv, pač pa kongres. Delavec, ki v enem letu zasluži \$600, je že obdavčen. Mora plačati, hoče nočes. Kapitalist in vsak drug bogataški pa razit je upravljen do \$65,000 čistega na leto brez davka, namreč ako so njegovi dohodki dovolj visoki, da mu se toliko ostane. In takih trotov je mnogo.

V radiu in v časopisu se oglašajo slovite filmske zvezde s hvalospevi, koliko vojnih bondov so že prodale. Nastopajo v priredbah, v tovarnah in kjer je priložnost ter apelirajo na ljudi, da naj kupujejo bondne v zavarovanje svoje dežele. Ali je res nujno, da je v kampanji v dobrobit Amerike treba delati reklamo še filmskim zvezdam? Čemu ne rajše posiliti na odre v ta namen delavske matere, ki niso toliko srečne, da bi imeli po pol milijona in več dohodkov na leto, nego komaj toliko, da v napotnih za preživljjanje sproti izhajajo? A vojne bondne in znamenske kupujejo tudi Hollywood, če-

Jugoslovani pod Italijo pričakujejo, da jim bo zmaga prinesla svobodo, za katero so bili ogoljufani ob koncu prejšnje vojne. Kljub svoji jasno izraženi volji in v nasprotju z velikimi načeli predsednika Wilsona so bili izročeni tuje mu gospodarju, pod katerim so več kot 20 let živel brez političnih, kulturnih, verskih in drugih človeških pravic, katerega vlade pa tudi niso nikdar, niti se za eno samo uro, sprejeti jeli in priznali.

V tem zgodovinskem trenutku so njihove celi uprte v ameriški narod in druge zavezne, katerih visoki ideali in odločnost, da jih realizirajo, so izraženi v Atlantski poslanici, ki je najboljše jarmom v okviru svobodne in demokratične državne skupnosti s svojimi brati Jugoslovani.

To bo ustvarilo predpogoje trajnega, dobrega sosedstva med Italijo in Jugoslavijo, kot so ga v preteklem stoletju začeli in zagovarjali najboljši sinovi obeh narodov. Ti odnosaji bodo najtrdnejša podlaga v jarmu za mir v Evropi in na vsem svetu.

DRŽAVLJANSKI PRIROČNIK

nova knjižica, s poljubnimi navodili kako postati AMERIŠKI DRŽAVLJAN.

Poleg vprašanj, ki jih navadno sodniki stavijo pri izpitu za državljanstvo, vsebuje knjižica še v II. delu nekaj važnih letnic iz zgodovine Zedinjenih držav, v III. delu naslov RAZNO, na Progrus neodvisnosti, Ustavo eZdinjenih držav, Lincolnov govor v Gettysburgu, Predsednik edinjenih držav in Poedine države.

Cena knjižice je samo 50 centov v poštino vred.

Naročila sprejema:

Knjigarna Proletarca
CHICAGO 23, ILL.
CHICAGO, ILL.

POSLUŠAJTE

vsako nedeljo prvo in najstarejšo jugoslovansko radio uro v Chicagu od 9. do 10. ure dopoldne, postajo WGÉS, 1360 kilocycles.

Vodi jo George Marchant.

PRISTOPAJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNİ JEDNOTI

NAROCITE SI DNEVNIK "PROSVETA"

Stane za celo leto \$6.00,
pol leta \$3.00

Ustanavljajte nova društva. Deset članov(e) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 S. Lawndale Ave.
CHICAGO 23, ILL.

Dr. John J. Zavertnik PHYSICIAN and SURGEON

3724 West 26th Street
Tel. Crawford 2212

OFFICE HOURS:

1:30 to 4 P.M.
(Except Wed. and Sun.)

6:30 to 8:30 P.M.
(Except Wed. Sat. and Sun.)

Res. 2219 So. Ridgeway Ave.
Tel. Crawford 8440

If no answer — Call Austin 5700

BARETINCIC & SON POGREBNI ZAVOD

Tel. 20-361

424 Broad Street
JOHNSTOWN, PA.

Tell Us More Mr. Wallace

We are sorry that Vice-President Henry A. Wallace did not go all the way "overboard" when he made his recent Detroit speech and condemned "American fascists."

But we regret even more that the vice-president did not give us at last a skeleton plan of the kind of world in which he believes fascism can't and democracy can live.

Does Mr. Wallace favor the social ownership and democratic management of the means of production and distribution? Does he advocate an economy under which people will be rewarded only for serving and not at all for owning? Does he speak for an order under which abundance will be produced altogether for use and not for sale and profit?

If he is ready for all these things he is a Socialist and a democrat.

If he is not ready to go all the way to abolish the private-profit system, then, whether he intends to be or not, he is also a fascist.

For the fact is that fascism fits with the private-profit system and democracy doesn't.

We're not going to have democracy simply by wanting it. We've got to establish an economy that will produce democracy—an economy in which democracy will fit.

Permitting a few people to own the wealth-producing resources of the land and then making laws to see to it that they take just so much and no more from workers is of the essence of fascism. For that way classes are preserved and held in a given relation, one with the other, by a super state.

Socializing the ownership of natural resources and industry and distributing wealth upon the basis of service is essentially democratic. For that way there are no economic classes and the people, who are the owners, are also the state.

So, please, Mr. Wallace, tell us more. Where do you stand? Are you really a democrat? Or do you want to retain the system that makes democracy impossible?—Reading Labor Advocate.

The End of the Axis

Mussolini's resignation means the end of the Axis. The war in Europe will go on, but it will be Hitler's war. Italy is finished. Not all the bombast about its "sacred soil" or its "given word" can conceal that fact. Italy may go through the motions of continued resistance for a while, but no one can doubt that Mussolini resigned so that the King could lead Italy out of the war.

When Hitler, at his recent meeting with Mussolini, refused to invest more divisions in the Italian campaign, the Fascist dictator could neither carry on the war successfully nor end it. The only hope for a negotiated peace or a surrender which might lead to an "honorable peace" lay in Mussolini's resignation. Whether he quit voluntarily or was forced out, he had no other choice. A dictator facing certain defeat is already a dead duck.

The resignation of Mussolini is a mighty blow to the whole system of terror he inaugurated. Its political results may be more valuable to the Allied cause than its military effect. The important thing is to capitalize on it quickly and by methods which the people will understand. Now, at the moment when the prestige of fascism is at its lowest, is the time to make the distinctions sharp and final. The House of Savoy has supported the Fascist regime for twenty-one years. It is compromised beyond redemption in the eyes of all anti-Fascist Italians. Marshal Badoglio, in spite of his occasional differences with Mussolini, served gladly in the indefensible war against Ethiopia. He is known for his wanton brutality. It was this man, the new Premier of Italy, who hurled captured Ethiopian chieftains out of bombing planes as a warning to their followers. To get rid of Mussolini and treat with Ersatz Fascists such as these would be to sacrifice the greatest political opportunity the war has yet offered.

No plea of military expediency would excuse mistakes in Italy such as were made in North Africa. We are dealing with enemies in Italy, not with uncertain allies. We are winning one military success after another. We need appease nobody. We can fix our political terms. We have already announced that under Allied military rule Fascist leaders may not hold office. The President and Mr. Churchill should now state plainly that we will have no dealings with reactionary legatees of the collapsed Fascist power. This is our great chance; we cannot afford to miss it.—The Nation.

LITTLE LUTHER

"Well," Mr. Dilworth said contentedly, "Congress has finally taken the bit in its teeth."

"What bit, Pop?" inquired Little Luther.

"Hot air, Pop. Hot air!"

Roosevelt Lauds Women Workers; "Doing a Grand Job," He Says

Washington, D. C. — President Roosevelt praised women war workers for "a grand job."

Mr. Roosevelt's tribute was in a letter to Secretary of Labor Frances Perkins on the 25th birthday of the Women's Bureau of the Labor Department. Miss Perkins read it on the National Radio Forum.

The President said 16,000,000 women are employed, 2,000,000 of them in munitions industries. More and more will go to work in war plants soon, he added.

"They are doing a grand job, all of them," he wrote. "Working under what are new conditions for most of them, they are showing the skill and efficiency which make for high production."

"We owe them and their sisters, who are taking the places of men in many drudging civilian jobs, a great debt, and I join with Americans here and those on fighting fronts all over the world in acknowledging it upon an occasion such as the anniversary of the government agency which is so much concerned with their welfare."

"And the people—they're in the brig, Pop?"

"Luther! The people will find that if free enterprise is given its head, that we'll all be on our way."

"To the poorhouse," Little Luther said quietly.

"I'm afraid, Luther, you don't grasp the full meaning of this great achievement by the Republican party. With the help of some loyal Southern democrats, they have now wrested control from those who would stifle the American way of life through rationing, profit-destroying, socialistic schemes of grade labeling, price control and subsidies."

"Aren't you for subsidies, Pop?"

"Luther, I stand four-square with the Congress of the United States. Subsidies may be all right in England. But this is America, my boy. Here we can and must depend upon the forward-looking progress of industry."

"You mean industry doesn't want to be subsidized. I thought they liked it. What about the RFC and its loans, Pop?"

"That was a different matter, Luther. Those were subsidies to promote business. Now these, Luther—well, they would just help keep prices down. And that, Luther, is a blow at the profit motive. But Congress has exchanged blow for blow, Luther. Blow for blow."

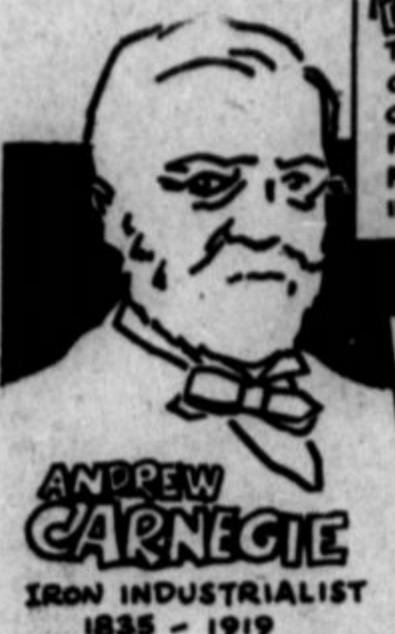
Ottawa, Ont. — Over two million of Quebec province's population of 3,832,000 can speak French only. About 411,000 speak English only; 893,000 speak French and English, and 12,000 speak neither English nor French.

Pennsylvania has the largest farm population of all the states.

PROLETAREC

CHICAGO 23, ILL., August 11, 1943.

THE MARCH OF LABOR

DURING THE LAWRENCE TEXTILE STRIKE OF 1912, OVER 200 OF THE STRIKERS' CHILDREN WERE CARED FOR IN THE HOMES OF FRIENDS AND SYNPATIZERS IN NEW YORK CITY.

"THE RIGHT OF THE WORKINGMEN TO COMBINE AND TO FORM TRADES-UNIONS IS NO LESS SACRED THAN THE RIGHT OF THE MANUFACTURER TO ENTER INTO ASSOCIATIONS AND CONFERENCES WITH HIS FELLOWS, AND IT MUST BE SOONER OR LATER CONCEDED!"

175 SEAMSTERS
182,500 LIVES SCRAPED BY ACCIDENTS IN 1941. NO SALVAGE

LABOR LEADS ITS MONEY IN THE FIGHT FOR FREEDOM BY BUYING MORE WAR BONDS
THE FIGHT FOR LABOR'S RIGHTS IS NEVER-ENDING. KEEP YOUR END UP BY BUYING UNION-MADE GOODS. LOOK FOR THIS LABEL IN HATS YOU BUY.

Yes, You Pay The Bill

The dulcet tones of a Seattle radio announcer broke in on the morning air. He was administering the goodmorning kiss to the shoes of the sponsor. This finished, he bursts forth into an oratorical spasm about the super-patriotism of certain fat firms who "give their radio time to the government."

No doubt some of his listeners got out their kerchiefs and shed a pious tear or two for Dear Old General Motors.

Yes, quite a number of the richest companies in the world turn over some of their extra radio time to the Treasury Department, for instance, so that War Bonds may be advertised. It is a good idea, too. It helps sell War Bonds it also promotes good will for the sponsors.

But, don't ever get the idea that the giant war manufacturers put up a thin dime for such programs, or that charity is involved. The government pays every cent of the cost. The government also pays the cost of those full page advertisements in the newspapers and magazines—gorgeous two and three color jobs, showing tanks and planes and cannons.

It works this way: the big companies are working for the government. They are not manufacturing for sale to civilians. Into the price the government pays for every bit of material go all the costs of production—including advertising, radio programs and such. Nothing is charged to the stockholder and owners of the companies. The government—and that means you—feels the bill.

It might be suggested that the big war manufacturing companies should reduce their expenditures for wasteful and unnecessary advertising, and use the money to raise wages. That, however, would violate the Little Steel Formula; it would be "inflationary." To spend these millions for useless advertising puts extra wads of cash into the pockets of the big fellows who own the newspapers, the magazines and the radio stations. That, kind friend, is not "inflationary."—Washington Teamster.

There are some people who just can't remember that long-time approval of dictatorship—who forget that even League of Nations covenants once were scrapped to permit the fallen Italian Fascists to rape Ethiopia... and that even more recently Mussolini was the darling of "democrats" even when his planes were blowing Spanish democracy and Spanish babies from the face of the earth.

It's so easy now to condemn and deride and ridicule a man named Benito Mussolini. He's done.

But it's more important and not so easy to remember that Socialists throughout the world were saying all the time what is now being said in the "best" circles.

To condemn Mussolini the apostles of a profit economy and a class society have had to change. Only Socialists can join the chorus now and be steadfast to their former viewpoints and ideals. Only Socialists stood against Benito when he was enslaving his own people.

And now, when we examine recent history—when we consider the easy acceptance of dictatorship, of conquest, of plunder and rapine by the leaders of what is called "democracy"—we must wonder about the future.

What will the rulers of the victorious nations stand for AFTER the war is won and the upstart dictators have been crushed?

Will we really have a new birth of freedom and democracy? Will four freedoms—or freedom itself—remain the ideal of exploiters who once believed that "making the trains run on time" justified tyranny. Will the leaders who silently saw Mussolini blow human rights to hell in Spain care about "democracy" when the aftermath of war makes some form of social control imperative?

Or will those same leaders still lead and rule—and again change their minds?

It's so easy to spit upon a fallen Caesar in a foreign land.

But it's more important to dispose the Caesars at home whose yoke the people have worn and will wear again unless the private-profit economy that breeds dictators is replaced now by the democracy of Socialist cooperation.

When workers "take it easy,"

REFLECTIONS

By the Editor of the
Reading Labor Advocate

I write neither to bury Mussolini nor to praise him, but to ponder the fickleness of men and nations and to measure the faith that we who hope to survive the war can repose in the promises of "democrats" who speak of a post-war Utopia.

Duce is dead—so far as his historic and future military value is concerned. He has failed, and that is the worst of his long list of crimes. And so, having failed, he is reviled and ridiculed.

Now it is said that the Italian dictator has been foolish, wrong, vicious, unjust. Now "democrats" throughout the world speak contemptuously and Italians at home deride.

For Mussolini has failed.

But it was not always like that. It was not like that when the Father of Fascism was killing Matteotti and other Socialist leaders.

It was not like that when the swaggering Duce was crushing labor unions.

It was not like that when Italians fought for democracy in their homeland were being castor-oiled and enslaved.

Then the same people who today are loudest in their denunciation of the fallen Fascist chief were his ardent advocates and supporters.

"He made the trains run on time in Italy," they said. Remember?

"He is putting the workers in their places." Remember.

Leaders of present-day America and Britain loved the Duce then—and sent Ambassadors to his tinsel court and extended credits to his managed economy and watched to see how well he could run a nation with workers in chains.

It was not the Socialists of the world who condoned the slaughter of Italian democracy. It was today's "democrats."

It was the same "democrats" who, later, smiled knowingly at Adolf Hitler and helped the German Fuehrer build his totalitarian slave state and develop his military power for the destruction of Soviet Russia, who smiled upon Signor Mussolini when only democracy at home was the victim.

There are some people who just can't remember that long-time approval of dictatorship—who forget that even League of Nations covenants once were scrapped to permit the fallen Italian Fascists to rape Ethiopia... and that even more recently Mussolini was the darling of "democrats" even when his planes were blowing Spanish democracy and Spanish babies from the face of the earth.

It's so easy now to condemn and deride and ridicule a man named Benito Mussolini. He's done.

But it's more important and not so easy to remember that Socialists throughout the world were saying all the time what is now being said in the "best" circles.

To condemn Mussolini the apostles of a profit economy and a class society have had to change. Only Socialists can join the chorus now and be steadfast to their former viewpoints and ideals. Only Socialists stood against Benito when he was enslaving his own people.

And now, when we examine recent history—when we consider the easy acceptance of dictatorship, of conquest, of plunder and rapine by the leaders of what is called "democracy"—we must wonder about the future.

What will the rulers of the victorious nations stand for AFTER the war is won and the upstart dictators have been crushed?

Will we really have a new birth of freedom and democracy? Will four freedoms—or freedom itself—remain the ideal of exploiters who once believed that "making the trains run on time" justified tyranny. Will the leaders who silently saw Mussolini blow human rights to hell in Spain care about "democracy" when the aftermath of war makes some form of social control imperative?

Or will those same leaders still lead and rule—and again change their minds?

It's so easy to spit upon a fallen Caesar in a foreign land.

But it's more important to dispose the Caesars at home whose yoke the people have worn and will wear again unless the private-profit economy that breeds dictators is replaced now by the democracy of Socialist cooperation.

When workers "take it easy,"

Kaltenborn's Bigotry

If ever there was any doubt about the profound bigotry of Hans von Kaltenborn, the radio news commentator with a British butler's accent, it was dispelled with the recent Truman Committee charges against the Curtiss-Wright Corporation.

Hardly had the Truman Committee issued the report charging the company with unloading defective equipment on the government and other offenses equally serious when Kaltenborn dashed breathlessly to the microphone and began abasing the company's actions so fast and furiously that at times the former Milwaukee boy forgot his British accent.

In contrast to the vituperative moods in which he indulges himself whenever he has an opportunity to attack workers and farmers, Kaltenborn pleaded for a reservation of judgment on Curtiss-Wright until all the evidence was in. This is as it should be. No one, least of all organized labor and agriculture, will insist that the corporation be judged without a fair hearing.

Someone, however, should inquire of Kaltenborn when it was that he discovered the American tradition of withholding judgment until both sides have been heard. While he pleads for this right for big business, he continues to base his anti-labor tirades on the unconfirmed charges of such obvious frauds as Maurice R. Franks. Kaltenborn relies on Franks for ammunition against labor despite the fact that Franks, who claims to be a business agent for one of the Railroad Brotherhoods, has been exposed as a phony who never worked on a railroad in his life and who is not a member of any Railroad Brotherhood.

If Kaltenborn and all the rest of the unity shouters were as quick to demand the same traditional American rights for labor and agriculture as they are to demand them for big business, the problem of unity, which Kaltenborn and his clique always see endangered whenever industry is exposed, would take care of itself.—The Progressive.

Hedgehog Loses Its Quills

Orel, keystone of Nazi defense in Eastern Europe, has fallen. Russian troops, driving steadily forward for three weeks from north, south and east, have forced the 250,000 defenders into a general retreat to avoid encirclement and capture. A corridor only 13 miles wide, and virtually roadless, is left for their escape, which means that equipment will be left behind and final manpower losses may be heavy.

By winning at Orel, the Red Army has lifted the last threat to Moscow, the Don Valley and the Caucasus. Only from this great "hedgehog fortress" could the Nazis hope to make a circling advance upon the Russian capital. Only with it as a defense for their flank could they resume the southern offensive.

But the loss of this fortress is enough in itself to prove that the German Army is in no condition to undertake a major advance anywhere. Hitler has shot his bolt in Russia. All that remains is the strategy of retreat—whether slow, broad and orderly, planned by generals to conserve manpower and drag out the war; or stubborn, uneven and costly, planned by Hitler to avoid a confession which would weaken German morale.

The nature of the Orel defense suggests that Hitler's ideas are still ruling. Surely the German general staff did not decree that this salient should be held until the railroad and paved highways were cut.

German "strong points" for their line of defense in Russia have been Schliesselburg near Leningrad, Novgorod, Staraya Russa, Rahev, Vyazma, Bryansk, Orel, Kursk, Belgorod, Kharkov, Stalino and Taganrog on the Sea of Azov. North of Belgorod they still hold only Staraya Russa and Bryansk. Loss of Orel weakens everything to the south.

Thus the stage is set for a great Russian counter-offensive. Could the final push be timed with heavy Anglo-American action in the south and widespread disorders in the occupied countries, it might polish off the Nazis before the melting of next winter's ice.—The Chicago Sun.

</